

ТРИДЕНЬНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDEN'U
UKRAINIENNE

Число 38 (144), рік вид. IV. 30 вересня 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 30 вересня 1928 р.

Нижче, в рубриці «З міжнароднього життя», наведено основні за-
сади «нового концесійного порядку», оголошеного на тих днях боль-
шевицькою владою для цілого СССР.

Москва закликає до себе капіталістів, щоб вони брали концесії та
вкладали гроші до всього промислу та до всіх підприємств на території
совітів. Дає їм нечувані льюти: порушує для них монополію зовніш-
ньої та внутрішньої торгівлі, звільняє од тяжкого мита, забезпечує
рентабельність підприємств та вільний вивіз за кордон всякої валюти,
заводить спеціальні фіскальні установи, утворює для них привілейо-
ване правне становище і т. и. Одно слово, в «соціалістичній батьків-
щині» має повстати своєрідна держава в державі, і ця держава буде
суто капіталістична, забезпечена од яких-будь пролетарських домагань.

На перший погляд здається, що такі концесійні умови могли
бути вироблені большевиками лише під впливом останньої розлуки.

Бо ж опублікувавши отой «новий концесійний порядок», больше-
вики без примусу з-зовні, так мовити, власними мозками своїми поста-
вили діагноз на неодвратне банкруцтво цілої політики своєї.

Боротьбу проти таких самих концесійних умов, проти привілеїв
чужинцям закінчила на наших очах Туреччина, за нею — до речі, за
допомогою совітів — повстав Китай, за Китаєм — Персія, Афганістан
то-що.

Для всіх вказаних народів ці привілеї стали непереносними, а
для совітів вони, на думку большевиків, саме влору. Власними руками

своїми викреслили вони ССРСР із складу європейських країн та перевели його до числа земель так званого колоніального чи то пів-колоніального порядку.

Це — на чуже око. А для своїх, для комуністичних партій, для внутрішньої комуністичної опозиції? Який розклад до большевицьких мас,—бо такі єсть на суто московській території, єсть подекуди і в Європі,—внесуть оті нові гасла Совнаркому, що закликає світових капіталістів до ССРСР, щоб вони, під охороною комуністичних законів, безборонно господарювали, продукували, торгували та наживалися у пролетарському царстві. Ніякими поясненнями не одвести в бік, не припинити того розкладу.

Безперечно, почуття розпуки спричинилося до появи нового большевицького акту. Але не тільки це почуття породило «новий концесійний порядок». Той, хто знає большевиків, знає їх безмежне нахабство, їх непроглядну безчесність, той легко помітить у новому їх акті всі елементи самого грубого мошенства.

Московські большевики чесні з собою лише тоді, коли катують, грабують та нищать, або коли ведуть підступну агітацію проти своїх ворогів, держав цілого світу, — проти людства. Для всіх інших випадків, чи то у себе вдома, в ССРСР, чи то в міжнародніх зносинах, — вони твердо засвоїли собі стару єзуїтську манеру, так звану *reservatio mentonis* — затаїну думку. Одно роби, а друге май на меті.

Це не ворожий наклеп на московських панів; це та характеристика, що вони її самі собі дають. Досить згадати словутнього тоз. Ларіка, як він свого часу на большевицьких офіційних засіданнях виправдував необхідність нової економічної політики — НЕП'а. Слова його були приблизно такі: — Не маємо грошей, мусимо їх мати. Копишня буржуазія знищена, треба завести нову. А коли вона обросте, ми її обстрижемо.

Так і було зроблено з непманами; те саме сталося і з куркулями, коли вони з дозволу «комуністичного начальства», трохи «обросли». Їх обстригли.

Немає жадного сумніву, що до європейських капіталістів, які полестяться на совітські концесії, — большевики подбають прикласти ті самі методи. Ножицями для стрижки непманів та куркулів були ГПУ та карні загони; для чужих капіталістів треба буде вигадати інші способи, але у большевиків ніколи не бракувало видумки на такі речі.

Досвід вони мають. Німецькі концесіонери втратили за останній час, як тепер виявилось, біля 50 мільйонів фунтів стерлінгів; втратили англійські, американські, шведські і т. и. І грошей тих ніхто їм повернути не може.

Втратять і не повернуть і ті, хто поласиться на «новий концесійний порядок». Не допоможе їм ніяке дипломатичне заступництво. Шахтинський процес, на якому було перед цілим світом зблямовано німецьких капіталістів та увесь німецький промисел, найкращим тому доказом. Бо хто-хто, а німці були добре заступлені у Москві, краще за всяку иншу державу.

Єдине, чого могли боятися большевики, це — заступництво мілітарне. Але цей момент ними передбачений. Вони ставлять свій підпис під Паризьким пактом, а договірні сторони цього пакту взяли на себе обов'язок у всіх тертях і суперечках, якого б вони не були характеру, утримуватися од вживання збройної сили.

Як поставиться капіталістичний світ до нового большевицького трюку, не знати. Наївних людей на світі багато, єсть вони і серед політичних і навіть серед фінансових кол. Певне, доведеться ще раз почути про те, що большевики, мовляв, здібні таки до еволюції в європейському напрямі, що вже вони навіть розпочали її, «новим концесійним порядком». Та чи буде за большевиків більшість, чи переможуть оті наївні люде і на цей раз? Світова олінія ще не виявила себе, не сказала рішучого слова ні за, ні проти нової акції червоної влади СССР.

Однак нечислені поки голоси преси наче б то вказують на те, що час зробив своє діло, і большевицькі виверти не дають уже тих ефектів, як то було ще до недавна. І здається, можна без помилки сказати, що на цей раз європейська відповідь московським пройдисвітам буде подібна до відомої української сентенції:

— Шукай дурнів за селом, в селі стали всі розумними!...

Памяті незаних героїв.

Кажуть: культурність народу та його зрілість пізнаються по тому, як він шанує своїх видатних людей, героїв.

На жаль, у нас, українців, з цього боку далеко не все гаразд.

Більше того: де-які наші «панове» з претензіями на провідництво нації, дають часом під цим оглядом приклади такої нечутливості, висловлюючися дуже делікатно, що тільки диву даєшся.

Єдиний порятунком, що наш нарід, — наше «селянство і робітництво» та козацтво, — в оцінці історичних подій та своїх видатних людей виявляє неконечно більше державного розуму, національного чуття і вродженої шляхетності, ніж де-які наші «високоучені», яким цей простий народ не раз мусить давати належну одсіч і вчити національної пристойності...

Але не в цім тільки наша біда. Біда ще й в тому, що вчинків наших видатних людей і героїв ми не уміємо використувати для нашої національної справи, що дуже часто жертви, які приносять во ім'я визволення нації наші герої, жертви не тільки матеріальні, моральні, але й самим життям — пропадають цілком надаремне. Ми про них, про ці жертви, знаємо, в тісному гурті своїх людей за них вболіваємо; але зробити з приводу них розголос у світі, заапелювати до громадянства, до народів і держав, нап'ятнувати злочинство ворога — нам часто зовсім не спадає на думку, або ми не дбаємо належно, щоби це зробити. І під цим оглядом може ніяка нація не є така «неощадна», чи, вірніше, злочинно-мартотратна, як наша, українська. І, справді, скільки сотень, тисяч, десятків тисяч загинуло за нашу справу людей, загинуло в спосіб виключно страшний, звірський, виявивши при тім надзвичайне геройство і шляхетність духа, — але чи про багатьох з них знає Європа, світ, хоч були серед цих жертв люде видатні, небуденні, достойні всякої уваги.

З цього боку нам не вадило б повчитися хоч би у де-кого із наших «меншостей»: згадаймо де-які процеси, де були замішані їхні люде — навіть незначні й маленькі, — як вони уміють піднести голос, розкрити свою справу, прикувати до неї увагу цілого світу, — так ніби в той час нічого иншого, крім отої їхньої справи на світі не існує...

І, нарешті, біда не тільки в тім, що ми своїх героїв свідомо не цінімо, що-далі — ми не дбаємо і не уміємо реалізувати для нашої справи тих жертв, що ради неї принесені — біда наша ще й в тому, що дуже часто, а, власне, найчастіше не тільки світ, Європа, але й ми самі, українці, не знаємо про ті жертви, що приносяться во ім'я й для нашої справи, що ми не знаємо не тільки життєписів, не тільки імен, а навіть числа, місця й дати, де загинули українські люде во ім'я українського діла.

Правда, в останньому ми не завжди винні, бо в даному випадкові справа торкається здебільшого повстанської акції нашого народу, акції, що підготовляється завжди в таємниці, переводиться також без

розголосу, але з якою окупант бореться нещадно, без суду, не питаючи й не фіксуючи імен та звання своїх найбільших ворогів.

Але ці найбільші вороги нашого ворога — є наші герої, а їхня праця — є та, історичного значіння праця, що не дала можливості ворогові-окупантові цілком здушити нашу націю й змусила поважати наш нарід та з «скреготом зубовним» хоч в частині «давати» те, чого він домагається.

Тому то період нашої повстанської акції займе одну з найпочесніших і найцінніших сторінок в історії українського визволення, тому то цей період має бути досконало простудійований нашими істориками, соціологами й політиками, бо без цього не вповні буде зрозуміла сучасна історія українська, не будуть ясні й шляхи нашого дальшого визволення.

З цього погляду всі матеріяли, що торкаються періоду повстань на Україні, мають й матимуть величезне наукове значіння. Це ті матеріяли, по яких складатиметься історія «народних рухів на Україні». На превеликий жаль, всі ці матеріяли не в наших руках; здебільшого вони по архивах чека, революційних трибуналів, комісій по боротьбі з «бандитизмом» то-що. Лише згодом колись, що залишиться ціле, стане до розпорядимості наших дослідників і учених...

З огляду на це, тим більшої вартости набірають де які подібні матеріяли, що з тої чи іншої причини з'явилися чи з'являються друком і, таким чином, можуть стати джерелом і об'єктом вивчення. Такі матеріяли, що згодом також легко можуть загубитися, або й цілком зникнути в масі друкованої макулятури, що викидають большевицькі друкарні, — уже тепер треба призбирувати, старанно фіксувати й тепер вивчати, бо це, властиво, і є достоменна історія недавньо-минулого і сучасного життя нашого народу, та історія, в якій кориниться наше найближче майбутнє.

На матеріяли подібного характеру, між иншим, принагідно потрапили ми в одній із закордонних бібліотек. Се книжка большевицького видання 1921 року, надрукована у Вінниці, що має заголовок: «Отчет о деятельности Подольского Губисполкома». Цей «Отчет» є справозданням про діяльність Подільського Губерніяльного Виконавчого Комітету другому губерніяльному з'їздові совітів і торкається періоду часу головним чином від останнього відступу нашого війська з України в листопаді 1920 року і до 1-го листопаду 1921 року. Книжка досить груба — має 410 сторінок — і торкається діяльності за цей період всіх державних совітських установ на Поділлі. Під цим оглядом вся вона уявляє певний інтерес, подекуди навіть досить значний, але перегляд її, навіть побіжний, запровадив би нас дуже далеко. В даному ж разі ми хотіли спинитися лише на одному невеличкому відділі книжки, що міститься на трьох сторінках і має заголовок: «Борьба з контрреволюцією и бандитизмом. Деятельность Подольской Губернской Чрезвычайной Комиссии («Чека») (по 1 ноября 1921 года).

Звіт цей, хоч і стислий, кидає яскраве світло на один із найбільш цікавих і грізних періодов нашої боротьби за визволення — на інтензивний повстанський рух на Україні, а зокрема на Поділлі, в 1921

році, той рух, який завдав совітській владі дуже багато ран і на боротьбу з яким ця влада кинула всі свої сили й ужила всіх засобів.

Звичайно, повної картини народніх рухів у цих звітах шукати не можна і не треба, так само, як необережно було б уважати все написане в них правдою, але як матеріал до історії нашої вільної боротьби, він безумовно цікавий й вартий уваги.

Написано звіт російською мовою, при чім тою «специфічною» большевицькою мовою й стилем, який губиться і якого навіть не можна відбити у перекладі. Тому ми вважаємо за найкраще подати його в оригіналі і з додержанням ортографії: цим способом читає разом із важливим змістом похопить і увесь характерний «стиль» тої установи, що увійшла такою кривавою сторінкою в історію українського народу.

Ось цей документ:

БОРЬБА С КОНТРРЕВОЛЮЦИЕЮ И БАНДИТИЗМОМ.

Деятельность Подольской Губернской Чрезвычайной Комиссии.
(по 1 ноября 1921 года).

Деятельность Губчека по проведенной работе можно разбить на два периода: период организационной работы и другой, более обширный, период -- работы активной.

Слабый, и без того не налаженный аппарат Губчека в конце 20 года, ввиду эвакуации из Винницы поддался окончательному разрушению и не мог из себя представлять строго сконструированного органа Советской Власти, и который не был в состоянии очистить Подолию от бандитизма, атаманины всех видов и подпольных организаций.

Кроме того, следствием близости двух важнейших границ Румынии и Польши, явились сильно развитые контрабанда, спекуляция в погранполосе и наплыв контр-революционных элементов Савинкова, Петлюры и др.

Весь этот темный элемент, несмотря на усиленную охрану государственных границ, попадает на территорию Подолии и, агитируя среди темных крестьянских масс, тем самым влияет на политическое и экономическое состояние Подолии.

Эти объективные условия поставили Подгубчека задачу создать такой аппарат, который оказался бы способным выполнять все боевые задачи, диктуемые политической обстановкой.

Долгой напряженной работой, путем затребования из Центра опытных и сознательных работников, чекистов, переброской из насиженных мест в другие уезды и очищением рядов от непригодного и примазавшагося элемента, удалось создать стройный, гибкий аппарат ЧЕКА, который и был необходим при создавшейся обстановке на Подолии.

Такой аппарат был создан в июне месяце, когда поддерживаемый Петлюровскими контр-революционными организациями, бандитизм принимал угрожающие формы на Подолии и являлся причиною непродуктивности работы Советских учреждений.

Борьба с бандитизмом и ликвидация Петлюровской авантюры подпольных организаций была главной и неотложной задачей Губчека.

Петлюровщина, потерпевшая поражение в открытых боях с пролетариатом, жалкими кучками, разбросанная за пределами России, пришла к заключению, что вести открытую борьбу ей не под силу и что необходимо для достижения своих корыстнопреступных целей начать разлагать созданный пролетариатом Советский аппарат внутри страны.

С этой целью Петлюра из оставшейся банды перебрасывает на Совет-

скую Украину несколько тысяч офицеров, коим поручает вести широчайшую антисоветскую агитацию среди населения, как фундамент создания повстанческих организаций во всех месечках и городах УССР, расчищая на помощь всегданнего врага пролетариата — кулачества и буржуазной интеллигенции, которые в свою очередь должны помочь вербовать повстанческие отряды, а также пролезть во все Советские учреждения с целью информирования банд и подрыва Советского строительства.

Эта Петлюровская авантюра действительно нашла себе благодарную почву среди кулачества, интеллигенции и контр-революционных элементов втершихся в ряды пролетариата с помощью которых вся Подолля оказалась покрытой сетью Петлюровских организаций.

Органы Чэка, являющиеся передовым отрядом защиты прав трудящихся и охраны завоеваний революции, благодаря своей зоркой бдительности, успели натолкнуться на плоды петлюровской авантюры — Гайсинскую подпольную организацию.

Гайсинская организация — первое большое, заслуживающее внимания дело «Повстанческого Комитета Правобережной Украины», главную роль в которой играли некоторые видные Советские работники, проникнувшие в партию с определенной целью, а именно следующие: Председатель Уисполкома — Петрунь, Уездвоенком — Силицкий, заместитель Начальника Отдела Управления Подгубревкома — Шаулко и др. Численность организации 83 чел., большинство коих были офицеры, служившие при Гетмане, Деникине, Петлюре, а остальная часть сочувствующая Петлюре интеллигенция. Организация имела тесную связь с бандами «ЛЫХО», «ХМАРА» и формировала целые полки из дезертиров, бывших бандитов, готовые во всякое время активно выступить против Советской власти.

Вслед за Гайсинской, была открыта не менее интересная и важная по существу Проскуровская организация численностью 37 чел., которая служила этапом для прибывающих из-за кордона петлюровских курьеров, инструкторов повстанческих комитетов, где их снабжали Советскими документами и деньгами. Организация эта получила крупную сумму от Петлюровского штаба и состояла из железнодорожных служащих и служащих других учреждений, преимущественно интеллигенция.

Вскоре после раскрытия первой Проскуровской организации, была раскрыта вторая, численностью 400 чел., при 15 пулеметах, имевшая связь через Верховду и Марковского с закордоном. Руководили организацией некие Пелько и Туз. В состав этой организации входили многие члены «Черной Маски», вздумавшие было стагн на путь террористических актов, но до сих пор себя не проявившие.

Раскрыта Каменец-Подольская организация, охватившая разные части уезда, численностью в 150 чел., руководителями которой были некий Ветрянов, и сын священника «Сашка» и Командир Летучего Повстанческого Огряда Петрушенко, он же Демянченко. Участники Каменецкой организации преимущественно студенты, учителя и кулаки.

Наряду с вышеуказанными организациями были раскрыты:

Бершадская — численностью 23 чел., Жмеринская — 42, Каменец-Подольская (2-я) — 11, Брацлавская — 11, Немировская — 10, Жмеринская 2-я — 33, Винницкая — 39, Ямпольская — 17, Ольгопольская — 7, Немировская 2-я — 20 и Могилевская — 89 чел.

Все организации, руководимые офицерами и учителями, поддерживаемые кулачеством и интеллигенцией, проходили под желто-белитным флагом Петлюровщины.

Из всех раскрытых контр-революционных Петлюровских организаций удалось установить, что готовившееся восстание и бандитизм, руководилась Центральным Повстанческим Комитетом, который получал директивы и указания из Петлюровского штаба и давал поручения атаманам по ведению боевых операций.

Таких атаманов крупных банд в 1921 году на территории Подолля насчитывалось до 12, среди которых выделялись своей активностью «ЛЫ-

ХО», «ЗАБОЛОТНИЙ», «ХМАРА», «ШЕВЧУК», «ПУШКАРІ», «ХО-ДАК» і др.

Мери боротьби с бандитизмом, применяемые в общегосударственном масштабе, путем ликвидации их вооруженной силой, не давали положительных результатов, так как банды, пользуясь знанием местности, легко ускользали от преследования войсковых частей.

Объявленная в мае месяце 5-м Всеукраинским Съездом Советов амнистия не вполне оправдала возлагаемые надежды, так как банды, оторванные от жизни, находясь под влиянием агитации Петлюровских агентов, недоверчиво отнеслись к амнистии. Оставшиеся банды по прежнему оперировали на Подолли, разрушая Советский аппарат и тем самым мешали приступить к мирному Советскому строительству».

Отже «Отчет», як бачимо, є надзвичайно цінний документ. Поминаючи «перли» про «стройний и гибкий аппарат» він, хоч і в сухому переліку, дає вказівки про локалізацію і чисельність викритих повстанських організацій на території цілої губернії і за певний період часу. По цих вказівках можна буде в майбутньому розшукати й самі справи про викриті організації і по них встановити картину визвольних рухів на Україні, а також й імена тих, тепер «незнаних героїв», що життя своє положили за волю батьківщини...

Український Емігрант.

Забутий острів.

(Замітки подорожного).

Потяг несеться з несамовитною швидкістю. Проноситься через передмістя Парижу, проминає Версаль, перевозить вас через зелені садки та багаті поля, що так нагадують Україну, переїздить через Луару і якийсь час їде позв неї. Старі прославлені замки середньовічні і більш модерні з'являються і майже зараз зникають з поля вашого зору.

Вагон колише, кидає вас у всі боки, сонце пригріває все дужче, доводячи вам, що з кожним кроком наближається до півдня. Сажа летить в обличчя, сідає на убрання, на бігий комірць, і коли ви стали вже майже негром, коли від духоти, від стукотіння колес ви вже втратили всяку здібність думати і почувати — вам говорять, що ви наближаєтеся до Лярошелі.

Стара фортеця... Сам грізний будівничий модерної Франції кардинал Рішел'є, закований в залізо, вів колись облогу цієї останньої фортеці гугенотів, що наслідилися створити «державу в державі».

Все тут говорить вам про минуле: і ця дзвіниця собору, і ці мури та вежі, що стоять навколо міста, і стара мійська дума, де засідали оборонці Лярошелі, і нарешті цей гордий пам'ятник тим, що не хотіли здавати голодного міста кардиналові (пам'ятника Рішел'є я не знайшов: видно, симпатії міста і досі не на його боці). Але доруч із старовиною — роїться і модерне життя: старе життя зовсім обростає новим,

і тут же ви відчуваєте атмосферу трохи сонного французького провінційального міста з досить значним рибальським портом, з його специфічними типами, шиночками і не завжди приємними пахощами.

Нові враження, добрий обід, добре вино, галас кавярень і вулиць, що стихають на вечір, нарешті перша зустріч з океаном пробуджують вас від дорожньої апатії.

Але ранком вас чекає невеличкий пароплаз: ви проїдете повз дві вежі, що стерегли колись порт від піратів, і виїдете в море.

Береги, низькі береги Франції все віддаляються.

Ви майже в одкритому океані, але не надовго. От уже маленький острів Екс, остання європейська земля, де ступала нога великого Наполеона: звідси повіз його англійський корабель на острів св. Єлени.

З Екса ви вже бачите довгу низьку смугу землі, що тягнеться десь далі в океані. Це і є острів Олерон.

А перед ним зовсім на воді серед бурхливого моря — стоїть стара велика фортеця, давно вже закинута і забута, але її порожні вікна дивляться і нині своїми похмурими очима на океан.

Острів Олерон має завдовжки 27 кілометрів, в ширину не більше 10. Але на ньому живе аж 16.000 мешканців. В ньому кілька великих сел і містечок. В самому ж центрі острову знаходиться його «столиця» — Сен-П'єр. Тут народився і тут похований прославлений письменник П'єр Лоті. Тільки не цим починається історія цього острова, що пам'ятає ще ті часи, коли панували тут англійські королі — вони ж могутні герцоги і графи різних земель Франції. Колись і тут велася ця люта боротьба на життя і на смерть французьких королів з цими занадто могутніми і непокірливими васалами. І стара вежа, струнка готична вежа, що стоїть на базарній площі в Сен-П'єрі — La Tour des Morts (вежа мертвих) — нагадує про ці давні і вже забуті часи.

Скрізь на острові, як подекуди і в Лярошелі, будинки бідні, невеличкі, найбільше двох-поверхові. В селях же це попросту бідненькі хибарки, що вгрузли в землю. Дахи їх плисковаті, вкриті жовто-сірою вицвілою од сонця черепицею, стелі немає, домівка земляна, піч така сама, як тисячу, а може і дві тисячі літ тому назад: великий комін в хаті, а над ним димарь, через який літом падають в хату соняшні проміння, а в осені та зімою забиває і дощ, і сніг.

Діко? Некультурно? — Але тут же ви побачите чудесні ліжка цих самих селян, над ними висить балдахин, наче над ліжком якогось Людовика XIV, і чиста білизна. В усьому їх життю відчувається, з одного боку, стара випробована культура, яка глибоко увійшла в життя, і разом з тим такою старовиною тхне від цих людей, такий глибокий відбиток минулого лежить на них, що мимо волі дивуєшся, коли ці люде заговорять про щось сучасне, що вони розуміються на модерних речах.

Це і старовина, і разом з тим глибока провінція. Це не ті люде, до яких ми звикли у Парижі. Чужинці, що попадають до столиці Франції, не раз дивуються: де ж ця прославлена французька ввічливість? Але Параж, це ще не Франція, — тут панує дух інтернаціональний, тут занадто відчуваються всі ті пертурбації, які пережила Франція за

останні 150 літ. Щоби бачити справжніх французів, треба їхати на провінцію, до таких забутих Богом місцевостей, як оцей Олерон.

Тут ви побачите, що то є стара французька чемність та лагідність. Народ тут ввічливий, веселий, балакучий, а головне цікавий, страшенно до вас цікавий. А до того це й патріоти, не тільки у тому загальнофранцузькому розумінню. Ні, він старий олеронець, любить цей острів, на якому і повітря чисте, і земля добра, і море гарне, і ліси низькорослі пахучі, південні, хвойні ліси, що дійсно ростуть на дюнах, — прекрасні, і вино зовсім не таке погане, як кажуть люде з сусідніх провінцій. Багато ви можете почути і про це вино, і про цей острів від балакучих старих.

І мимо волі ви самі переймаєтеся симпатією до нього. Океан чарівний, могутній океан, який то відходить далеко від вас, залишаючи, як би частину себе, різні рослини і силу всякої морської звірини, то з ревом, з піною наступає на низенький малий острів, наче бажаючи залити його, потопити. Океан захоплює вас більше, ніж кислувате олеронське вино, океан прибавлює, притягає до себе і може через його чарування робитися і сам острів чарівним.

Вдень до четвертої години по обіді забагато світла, за сильно гріє сонце, занадто білі ці хатки. Ви тікаєте або в ліс, або до океану, що ніколи не набридає вам, бо не можна дивитися на нього, як на мертву природу. Бо він вічно гомонить, то тихо, то грізно, бо він вічно міняє свої кольори, — сірі, білуваті, ніжно блакитні, синеваті, рожеві у вечері. Він має свою душу, і в його товаристві погано не буває.

Але сонце теж схиляється до океану, проміння його робиться лагідним і ніжним, ви виходите з лісу і коли йдете на велосипеді по рівних гарних дорогах, ці села і хутори, зелені дерева, зелені великі плантації винограду, вас зовсім захоплюють. Не скрізь тут одні виноградники: ось і поле, вже пожовкле, спілі колоски вкривають його. Тут стрікочуть десь, як провансальські цікади, коники, а коли під'їдете ближче до берегів, чути плюскіт моря. Велосипед легко котиться, і один за другим лагідні вечірні краєвиди проносяться перед вами.

Але всьому на світі є край, буде край і вашому зачарованню.

Ось ви на східній частині острова. Все менше винограду, немає ланів, з'являються якісь кушики, а ось і закинуті пустопорожні землі. Гірше того: от якісь великі не то канава, не то ставки правильної 4-кутної форми. Вода в них зацвіла і логане повітря тхне звідти. За одним ставком бачите другий, третій, цілу низку закинутих брудних кутків. І тільки десь далі вам кидається у вічі біла пірамідка — там теж озерце, але вже не цвіле. І тоді ви довідуєтеся, що це випарюється сіль, що тут є соляна промисловість, але краще сказати, що тут була соляна промисловість і про її майже повний занепад саме і свідчать оці закинуті озера, з цвілою водою.

Ще одна річ звернула мою увагу. Серед ланів ви бачите якісь кам'яні вежі, їх розкидано чимало. Довго інтригували вони мене і нарешті я довідався, що це колишні вітряні млини — дуже поетичні, але і вони майже всі давно закинуті.

Але найбільше вразило мене те, що я побачив, ідучи пішки, кіло-

метрив 8-9 понад водою по пляжу в північно східній частині острова.

Подорож ця не тяжка і дуже приємна: скрізь м'який пісок, прибитий водою, нога зовсім не грузне, хіба що мокрі рослини викинуті в де-яких місцях океаном та ще міріади креветок трохи заважають вам іти. Але ось і справжня перешкода: на вашому шляху кам'яні дамби, сходи, знов дамби, якийсь напів гнилий дерев'яний місток через вузьку затоку. Це порт, рибальський порт, але жадного руху тут не побачите, жадного човна тут не видно. Порт зовсім закинутий, напів зруйнований хвилями. Читач може подумати, що це теж щось старовинне, що це може відноситися до часів, коли англійці ставили вежу мертвих в Сен-П'єрі. Але навіть дуже поверховий погляд сказав би вам про те, що порт цей дуже недавнього походження і що йому можна дати лише кілька десятиліть.

Коли пройти ще кілька кілометрів знов перед вами буде приблизно та сама картинка. І так на протязі 8-9 кілометрів стоїть аж три закинуті рибальські порти, одні більш, другі менш зіпсовані, але кожний з них ясно говорить про великий труд на нього затрачений та про великі кошти і добру техніку тих, хто їх творив. ■

І все це закинуто, закинуті млини на ланах, як зацвіли соляні озера.

— Чому? — Це питання я й поставив своєму господарю селянину. — «Тому що це Франція, а не Німеччина», одповів він меланхолічно, — «уряд не схотів підтримувати, бо мовляз не вигідно. Ну й покинули».

— «А своїми власними місцевими силами хіба ви не могли все це утримати?».

— «Де нам! Ми старі, а молодь втікає гід нас».

І правда, що вони старі, дуже старі і може ця перевага старих на Олероні найбільше може вразити.

Статистики що-до Олерона я не знаю. В більших містечках і «містах» Олерону народу наче б то досить, особливо літом, коли наїздять люде до купелів, але в дрібних селах — зсе ясно. От маленький хутір — всього яких десять п'ятнадцять хат. Стоїть він над лісом недалеко від моря. Хатки бідні, але чисті, при них і огороди, і садки, і хліви для скоту. Немає тільки одного — людей. Себ-то люде є, але мають вони — молодші 55-60 літ, а старші — 70-80 і навіть — 90. Живуть вони, як видко, на Олероні довго, повітря, певно, справді є здорове, і вино, якого чимало вони вживають, не шкодить їхнім організмам. Дітей на все село майже немає, молодь теж кудись шезла. Старі люде, сеґяне, або просто рибалки доживають тут свого віку, самі вони не знають хто прийде на їх місце, хто житиме в цих вікових хатах, хто працюватиме коло їх виноградників, коло їхніх нив, огороду, хто замінить їх, коли упокоються вони нарешті.

Отже немає чому дивуватися, що гние вода в колишніх соляних озерах, що океану віддано на поталу оці дамби, оці штучні кам'яні береги, що потребували колись такої великої праці.

Там, в Парижі, від людей аж чорно, тут пусто і тихо.

Може це й не так страшно, що з нього тікають люде. З часом

прийде туди капітал, виростуть великі отелі, які вже подекуди і стоять там. Острів оживе, старі потроху упокоються, нові люде прийдуть.

Але не вся ж Франція може бути курортом. І вся біда в тому, що не тільки цю країну закинули люде, біда в тому, що цілі французькі провінції пустують, що в Піренеях вже можна бачити цілі пустопорожні села з забитими вікнами, що ніде так легко не можна знайти оренду, як десь в південній Франції.

Селяне тікають до міста, найбільше до станції і її околиць. І не така вже є штучна аналогія, яку подекуди вже висловлювали в пресі, між тим, що творилося в Римі і в теперішній Франції.

Там теж місто розвинулося за рахунок села, центр за рахунок провінцій, а коли ці оазиси опинилися серед пустелі, серед обідніх околиць, вони й самі почали засипатися піском і обезлюднюватися.

Маненький острів Олерон, де так тихо, де так гарно пахнуть сосни і так бурхливо б'ється океан, де не чути людського гомону і де сонце гріє гаряче і надає людям нових сил і енергії, Олерон, де найкраще можна сховатися від паризького натовпу, нагадує нам найкраще складне питання поки що Франції, а далі може і цілої культури.

Можемо тішити себе тільки одним: Україна ще так само далеко до цієї проблеми, як і до самого острову Олерону, бо це країна молода, бо перед нею ще великий шлях у майбутньому.

А острів на океані говорить нам про сучасне, а ще більше про минуле, про те, що умірає або має вмерти.

Чміль.

Французька інтервенція в Одесі.

JEAN XYDIAS. L'intervention française en Russie 1918-1919. Souvenirs d'un témoin oculaire. Préface de René Pinon. Editions de France 1927. p. p. 383. Prix 20 frcs.

(Ж. Ксідіяс. Французька інтервенція в Росії 1918-1919. Спогади наочного свідка. Передмова Рене Пінон).

Автор цих спогадів про французьке перебування в Одесі в зимових місяцях р. 1918-1919, відомий в Одесі банкір та видавець газети «Южная Мисль», не вважаючи на свою російську орієнтацію та симпатії, спромігся (за малими винятками) на об'єктивне до певної міри відношення до України.

Рене Пінон, знаний французький публіцист і керівник політичного відділу «Revue de deux Mondes», так в коротких словах накреслює погляд автора у своїй передмові, написаній у формі листа:

«Друга мало знана річ, на яку кидає промінь світла ваша книга, це роля Петлюри; ви нам представляєте його як ворога московського більшевизму і разом з тим як українського патріота-ентузіаста, демократа, прихильника передачі землі селянам, отже ворога «білих» росіян. На вашу думку французи в Одесі помилилися що до справж-

нього стану річей в Росії, з окрема на Україні й що накопи б вони були краще поінформовані, то знайшли б діяльну підтримку в Петлюри. Але хто, зрештою, тоді у Франції міг думати, що існує український партикуляризм, який може прямувати до сепаратизму? Навіть саме і'мя України зникло з мапи й ми знали лишень про «малоросіє», що, здавалося, не дуже відзначалися від «великоросів».

Звичайно, Франція могла б проявити більше уваги до стану річей на Україні, ніж це робилося нею в часи російсько-французького альянсу (1891-1917), коли нічим крім *le tzar russe* не цікавилися в Парижі, але з другого боку й самі українці, від незабутнього Драгоманова починаючи й редакціями «Ради» та «Української Житни» кінчаючи, старанно відокремлювали себе від самої можливості ідеї самостійності України і, орієнтуючись на внутрішню революцію Росії, перемогу російської демократії і російського соціалізму, і в зв'язку з цим, не надаючи українській проблемі міжнародного характеру, не дбали в належній мірі про інформацію Західної Європи в українській справі. Після кількох публікацій Драгоманова в чужих мовах про Україну, виданих наприкінці 70-х років XIX століття, аж до світової війни жадних публікацій політичного змісту в українській справі на мовах французькій та англійській не було, як що не рахувати французьку брошуру Федорчука та англійську книгу Бедвіна Сендса (Дж. Рафаловича).

Цілком ясна річ, що чужинці про нас забули, бо старих спогадів про Хмельницького та Мазепу, які ще в добу Байрона та Гюго по історичній інерції ще жевріли в Європі, не могло вистачати вже для першої чверти XX століття.

Ксидіас старанно аналізує перебіг подій та помилок Антанти, а Франції зокрема, від нарад в Ясах починаючи. Зовсім не належачи до тих, хто співчуває українській справі, бо як у давній своїй діяльності так і в своїй книзі, він освідчується скорше, як що не росіянином (чужоземного походження), то принаймні русофілом, спромігся цілком об'єктивно зрозуміти есю політичну вагу Української Директорії та мілітарну вартість української армії. При всьому тому у книзі не бракує й ламентаций декламаційного характеру про «українські звірства», але сам автор мало надає значіння цим своїм рядкам, з подвійною уважністю нотуючи лояльне і коректне відношення українців до Франції і безконечні помилки французького командування, що з самого початку стало в Одесі на бік російських добровольців.

На погляд Ксидіаса за часів генерала Боріюса французи однобічно інформовані російськими землевласниками, що були вже класою безповоротно засудженою історією на загибель і які ганебно добивались від усіх, раніш німців, а пізнійш французів, повороту своїх маєтків, — французи довершили стільки помилок, що пізнійш, коли генерал д'Ансельм хотів стати на ґрунт порозуміння з українцями, то було вже запізно: Київ і навіть Жмеринка були в руках большевиків, а українська армія розрізана на дві частини, одна з яких відступала в бік Галичини, а друга з Вапнярки посувалася до Одеси. Роля російського поміщництва та представників генерала Деникина, їх виключна

обмеженість та короткозорість вичерпуюче освітлена автором цієї книги.

В цілому беручи, за винятком кількох нечислених абзаців, присячених декламации на тему «українських насильств» і написаних з чужих слів, автор, поскільки він не виходив по за межі компетенції «научного свідка», виконав свою роль погажно і сумлінно і його твір досі є найбільш об'єктивним та академичним з усіх публікацій, написаних чужинцями останніми роками про події на Україні.

Аргумент.

3 міжнародного життя.

Концесії в ССРСР. — З німецьких настроїв. — Нове королівство.

Як повідомляє німецька преса, в жовтні місяці зачнуться знову перервані весною цього року совісько-німецькі пересправи що-до торговельного договору між німецькою республікою та ССРСР.

Не можна сказати, щоб німецька сторона очікувала цих пересправ з дуже веселим серцем. Як підраховано в газетах, німецькі промисловці на своїх торговельних оборотах з большевиками понесли втрати на суму біля 50 мільйонів фунтів стерлінгів, і більше тих втраг не хочуть і не можуть нести. Замість того, щоб давати совіським трестам, синдикатам та кооперативам гарантовані кредити, як то було раніше, німці виставляють такий план. З дозволу латвійського та естонського урядів у Ризі та в Ревелю мають бути організовані спеціальні оптові крамові склади. З цих складів буде доставлятися до ССРСР різнйй крам, але лише в однім на крам привезений судами морем до Риги та Ревеля. Тільки така мінова на старовинний спосіб торгівля, на думку німецьких промисловців, дає гарантії, що їх крам буде як слід і своєчасно оплачений. Другого способу немає і не може бути, доки в ССРСР існує монополія зовнішнього торгу, доки існує самий ССРСР. — Бо-ж, — пише з цього приводу орган великих промисловців «Rheinisch-Westfallische Zeitung» — Україна, Кавказ, Туркестан та інші частини ССРСР рішуче змагаються одірватися од Москви і безперечно, рано чи пізно, досягнуть своєї мети. Тому саме на них необхідно нам, німцям, звернути свою увагу, не гаючи часу, а не на Москву, де все одно не можна нам вже нічого зробити.

Такі настрої не віщують большевикам нічого доброго, хоч їм на цьому договорі та на зв'язаних з ними кредитах залежить дуже багато. Економічна політика ССРСР завела цю, гак би мовити, державу на край банкруцтва. Бюджет большевицький з колосальним дефіцитом, за кордоном на протязі ближчих років треба платити по векселях та зобов'язаннях кілька сот мільйонів золотих рублів, внутрішні позики стали безнадійними, грошей немає і не видно, де б їх можна було взяти. Усі спробы — у Франції, Швейцарії, Сполучених Штатах то-що, здобути які буль засоби чи кредити — завели. Зосталася єдина держава, що не одвернулася од ССРСР політично, а ставиться до нього дружньо і сприяливо. І от, щоб підбадьорити німців, наново заохотити їх, а одночасно, може й придбати ще якихось конкурентів московський совнарком зважився на крайню міру: опублікував нові правила про концесії в ССРСР. Правила, які, коли б їх було переведено до життя, зводяться властиво до визнання повного банкруцтва комунізму та всіх його можливостей в майбутньому; до розпродажу оптом

та по дрібницях цілого промислу ССРСР, усіх багатств на цілій його території, до перетворення ССРСР в гипову колоніяльну країну.

Згідно з новими правилами, большевики за певну винагороду виявляють охоту віддати чужинцям концесії в усіх галузях транспорту, оборонної, гірничої, та топливної промисловості; в галузях електробудівництва, лісового господарства, сільського господарства та меліорації, бавовняного, цукрового та молочного промислу, і нарешті в галузях комунальної господарки. Крім того льготні умови даються концесіонерам і в інших площинах народнього господарства, а саме в здобуванні металів, в підприємствах металургічних, а особливо — сганко-та машинобудівельних, в папірному, целулоїдовому та автомобільному промислі і т. и. До правил прикладено орієнтаційний список об'єктів можливих концесій, і концесіонери мають собі вибирати з нього, що хочуть, але коли схочуть вибрати щось по-за тим списком, то й це їм дозволено. Концесіонерам даються різного роду льготи, що забезпечують їх од конкуренції можливих місцевих конкурентів та дають можливість їх підприємствам залишатися завжди доходними. Вони мають право вільного продажу своїх продуктів, митні зниження на довезені машини, інструменти, сировину, полуфабрикати то-що. Їм дозволено вивозити за кордон валюту; податки вони платять інші та инакше, ніж піддані ССРСР, бо для них всгановлюються спеціальний фіскальний орган та єдиний налог, аби вони не мали діла з мінливими податковими законами совігів. Нарешті концесіонери дістають право привозити з собою вищий адміністраційний та технічний персонал і кваліфікованих робітників, а значну частину робітників некваліфікованих наймати самостійно без посередництва большевицьких органів.

Одночасно з розпублікуванням нових правил про концесії, московський уряд наказав своїм представникам за кордоном вжити всіх заходів для пропаганди в фінансових та капіталістичних колах, вияснивши їм ті вигоди, які чекають їх в ССРСР з новим концесіонним порядком. У самій Москві виготовано для цього випадку обяжні проспекти на англійській, французькій та німецькій мовах, і розсила їх переводитьсь масово, почасти безпосереднє з Москви, почасти через закордонних представників. Немає, мабуть, скільки будь видатної європейської фірми, банка, окремої людини, яка б не дістала уже нового большевицького твору, в якому в самих яскравих барвах списано ту користь, що припаде на долю капіталів, приміщених в совітських концесіях.

Магазина відчинено, оголошення зроблено, чекають покупців.

* *
*

У той час, як у Женеві німецькі представники ухильчиво ставляться до різного роду планів компромісного вирішення питання про обеззброєння та вимагають на зразок тов. Литвинова повного роззброєння всіх європейських держав, в середині Німеччини настрої далеко не такі миролюбні. Так, німецькі націоналісти розпочали зараз шалену агітацію проти Версальського та Локарнського пактів і взагалі проти якого будь замирення, що порушує в той чи инший спосіб національні інтереси та прегензії німецького народу. На партійній нараді один з націоналістичних лідерів Гуненберг, людина надзвичайно впливова, бо в своїх руках тримає кілька берлінських та кілька десятків провінціяльних поширених газет, запропонував занести до програми партії вимогу про повернення Німеччині меж 1914 року, як на сході так і на заході. Єдиним винятком, на його думку має бути лише включення до вказаних меж сучасної австрійської республіки. Поки-що це лише ще агітаційний гомін, але переступає через нього без уваги не слід. Німецькі націоналісти — друга по силі партія німецької республіки, а вимога ними погавлена, солодкою надією одіб'ється в усіх німецьких серцях, без розділу партій. Шлях для реалізації цієї надії німецькі націоналісти вбачають в союзі з ССРСР та в спільному поході проти решти Європи. Можна припускати, що як раз у

цьому й лежить причина того, що німецькі політики, як вчора, так і сьогодні, не можуть і не хочуть порвати з червоною Москвою ні за яку ціну, аби не стерти з обр'ю всякий слід мрії про межі 1914 року, до того ще й побільшені на півдні.

* *
*

Глибокий процес перетворення колишньої Британської імперії в нове британське об'єднання, як її звать зараз, невинно продовжується, прибираючи часом форми дивні й неясні для європейського континентального ока. Так південно-африканська англійська домінія, що, як відомо, склалася з місцевих англійських колоній та двох тридцять літ тому завойованих бурських республік, діставши одночасно з іншими домініями фактичну незалежність, перетворюється і формально в суверенну державу в Південно-африканське королівство. Шлях для цього перетворення обрано гакий. По бажанню місцевого населення новим генерал-губернатором, властиво віце-королем домінії, має бути призначений один із членів англійської династії Віндзор, а через де-який час цього віце-короля волею народу, буде переіменовано в короля. У Лондоні з тим не сперечаються. Кандидагом на нову королівську посаду має бути другий син англійського короля герцог Глостерський, як тільки він виявить бажання стати південно-африканським монархом. На європейське око — це розбиття британської єдності. Англіїці в Англії, англійці га бури південної Африки гадають инакше. Вони думають, що таке «відокремлення» ще більше наблизить домінію до її метрополії, бо ж Південно-африканське королівство має охоту і волю і надалі залишатися в межах Британського світового об'єднання, цієї специфічно англійської Ліги Націй.

Observer.

Становище української еміграції в Югославії

Мабуть ні в одній державі питання заробітку на прожиття не зв'язане так тісно з питанням національним українським, як у Югославії. І в тім полягає найбільша трагедія українського емігранта у Сербії. Ми навмисне кажемо у Сербії, бо у так званих пречанських країнах, тих, що раніш були під Австро-Угорщиною є гіперпродукція власної інтелігенції і загальне безробіття. Тому зрозуміло, що наша еміграція росташувалася по різних сербських містах, а головним чином в Білграді.

Становище тих емігрантів, що, прийнявши завчасу підданство, головню галичане, зуміли попристроюватися на постійні місця, чи то на провінції чи у Білграді, досить добре, але тих, що лишилися емігрантами до цього часу та котрі працювали на різних тимчасових посадах, або на фізичній праці, дуже тяжке. Не досить того, що цю частину боляче доймає велике загальне безробіття, але у великій мірі відбивається на питанні заробітку шматка хліба і залежність української еміграції від російських кол.

Були часи, коли досить було явно назвати у Білграді себе українцем, щоб мати при допомозі «братів» знайомство з відомою білградською в'язницею. Самоволя так званої білградської «чрезвычайки» була не обмеженою, бо сербський уряд спочатку не втручався у справи еміграції, він поставив при своїх поліційних органах різних «спеців», котрі розправлялися з несимпатичними їм по напрямку та переконанням людьми безконтрольно

Укр. колонія в Моншанен-ле-Мін на могилі свого громадянина Чопілко.

по своїй уподобі. Лишилися де-які з цих «спеців» і до сьогодні, але їхній вплив і їхнє значіння тепер дуже обмежене і єдино, що вони тепер в силі зробити — це різні дрібні неприємності, аби гальмувати справу із дістанням дозволу на прожиття у Білграді. Безперечно, що і це речі чималого значіння і можуть інколи людині причинити багато клопоту та морально пригноблює, коли примушує свідомого українця йти до якої-небудь російської офіційної установи, оббивати пороги і клянчити собі якесь посвідчення про «благонадійність». Але з цим лихом звикли люде сяк так миритися, потішаючи себе тим, що бувало і гірше.

Але є другий бік справи, котрий дає себе відчутти багато болючіше від першого. Це економічний бік. Югославія не має своїх великих капіталів і тому більшість підприємств створені чужим капіталом. Зрозуміло, що в таких умовах і керівництво та робоча сила у таких підприємствах не є місцева. Крім німців, мад'ярів, італійців та французів у таких підприємствах звичайно займають більш чи менш значні посади і росіяне, котрі всіма засобами намагаються втягти своїх людей. Не треба говорити про те, що в тих підприємствах, де хоч трохи впливові посади є в руках москалів, українцеві дарма шукати собі якогось заробітку.

Рідко мабуть у якій другій державі державні урядовці дістають таку мізерну платню, як у Югославії, але ніде певно немає і такої кількості цих урядовців, як у ній, розуміється у порівнюючому відношенні до загальної кількості місцевого населення. Коли справа з заробітками у приватних підприємствах для українців стоїть дуже кепсько, то не ліпше вона, коли не гірше, стоїть і з державними посадами. Щоби притулитися хоч маленьким якимсь урядовцем у якусь урядову установу, не потрібно мати ні особливих кваліфікацій, ні особливих здібностей, але треба мати добру протекцію. Москалі мають свої і старі і нові впливові знайомства, бо

мають своїх і професорів на сербському університеті, і першорядних артистів, і інженерів та лікарів, але ми нічого цього не маємо. Не маємо ні старих впливових зв'язків, ні теперішніх, бо не маємо людей із становищем, вірніше, маємо малу їх кількість і то людей, які чи не уміють чи може не бажать своє становище як слід використати на допомогу нашій еміграції.

Отже роблючи підсумок, мусимо прийти до того висновку, що загалом становище нашої еміграції у Югославії дуже тяжке в усіх відношеннях, а це відбивається і на її національній праці, до чого маємо на увазі вернутися у другій статті. Розуміється, що становище і умови життя скрізь не легкі, але все ж, певно, значно кращі, ніж в Югославії, бодай у моральному відношенні.

В. А.

МАЛЕНЬКІЙ ФЕЛЬЕТОН

ЗМІНІТЬ МОВУ

або

«ГОЛОДРАНЕЦЬ УСІХ КРАЇН».

Вийшло перше число «Днів», уже — тижневика!

Як і належить органі бившого «Верховного Главнокомандующого», в журналі багато місця уділено військовим справам.

Воює Керенський уже не з німцями і не з большевиками!

Де там! — Не під силу!

Воює Верховний з нами — українськими сепаратистами!

Воює, обороняючи од нападу Росію!

Правда, справжньої війни ще немає: на думку Верховного, підписання договору Келлога відрочило можливість виникнення її найменні до весни 1929 року.

Воює поки-що власне контр-розвідка Верховного.

Отже, її заходами виявлено:

п о - п е р ш е, був у Празі Андрій Лівницький,

п о - д р у г е, — були у Варшаві Бикадоров і Фролов, і виявили солідні українські формування у Польщі,

п о - т р е т е, — в зв'язку з підписанням українцями договору з Італією і успішними переговорами з Англією, Польща збільшила асигнування на «Вольное Казачество» з 12 до 25 тисяч корон. (До якої суми вона доведе свою субсидію «Вольному Казачеству» після підписання українцями договору з Англією — поки що невідомо).

Така ситуація вимагає, само собою, відповідних тактичних заходів з боку Верховного, і тому він «внятно і громко» заявляє більшовикам про своє зречення од «всех партійних інтересов і предрасудков».

Не знаю, в якій сумі і хто саме уділяє Керенському субсидію на видання «Днів», але думаю, що нам, українцям, не можна не рахуватися з бувшим Верховним. Інтереси реальної політики вимагають угоди з ним. І, мені здається, що така угода з ним можлива.

Хоч уже й давненько і... що гріха таїти — хоч і паганенько, але-ж колись Верховний захищав нас в Державній Думі. Чому має бути виключена така можливість зараз?

Справді, що то за мова?

З N 1373 покійного вже щоденника «Дни» довідуємося, що «Українська Видавнича Спілка» випустила цілу серію перекладів з світової літератури. Переклади, само собою, невдалі.

Перекладено не тільки твори, а й прізвища і ми маємо таких два паралельних стовпчики в російському і українському перекладах:

Поль де Кок	—	Павло Півень
Вальтер Скот	—	Василь Худоба
Еміль Золя	—	Олесь Попель
Гончаров	—	Гончарь
А. С. Пушкин	—	Олександр Арматний.

Цей переклад подають «Дни» за віленським «Утром». Але не за що «українізацію» світових поетів сердиться на нас Керенський.

Ні!

Зовсім ні!

За инше сердиться на нас «Верховний»!

Давно уже, ще на початку дев'яťсотих років ідейний попередник віленського «Утра» — «Новое Время» подав такий український переклад відомого есдецького гасла:

— «Голодранці всіх сторін, згепуйтеся до купи!»

Тепер, панове, подумайте, як-же звучатиме в українському перекладі таке речення:

— Верховний Главкомандующій Александр Федорович Керенський.

Та ж не инакше, як:

— Голодранець всіх сторін Сашко Федькович...

Прізвища не беруть перекладати, бо воно навіть в російській його

формі неясне для теперешніх що до «українізації» союзників Керенського з «Утра» і «Нового Времені».

Можливо і навіть дуже можливо, що український переклад далеко точніше ніж російський оригінал, виявляє суть особи Керенського, алеж — погодьтеся, що з такою мовою далеко не зайдеш!

Такою мовою нікого не уговориш!

Ні, панове, — змініть мову!

Гр. Дуброва.

З п р е с и.

Ще не забулися прославлення всякими Лекашами і їм подібними спекулянтами на жидівській крові московського большевизму за повне вирішення жидівського питання в СССР, за знищення антисемітизму і т. д., як вже починається «розчарування» в тій крученій правді самих поетів большевизму.

«Возрожденіє» в ч. 1205 з 19 вересня с. р. подає звіт про доклад в Берліні Аарона Самуеля публіциста з Н'ю-Йорка, що пробув для вистудіювання жидівського питання в СССР цілих шість місяців.

Які ж висновки п. А. Самуеля? От вони текстуально, як передає їх без змін і коментарій «Возрожденіє»:

«Не маючи сили справитися із загрозливим зростом антисемітизму в Росії, большевицький уряд задумує організувати жидівську совітську республіку на Далекому Сході, на Приамур'ї...»

«Антисемітизм в Росії зростає незвичайно швидко. Коли сучасний режим впаде, це потягне за собою страшні погроми, такі погроми, яких ще не бачила історія. Хоча значна частина жидівського населення СССР і не співчуває сучасному режимові, кожний промах большевицького уряду ставиться в рахунок жидівству і його впливу...».

«Совітський механізм майже повністю був створений і підтримувався жидами; не дивлячися на це, становище маси російського жидівства значно гірше, ніж воно було до революції. Це парадоксальне явище пояснюється дуже просто: жиди поперед всього належали до середньої класи, до знищення якої стрімить комунізм. Діяльність 80% російських жидів зараз рахується незаконною. Лише невеликий відсоток став урядовцями і трохи більший непманами, а значна маса живе з дня на день, торгуючи, себ-то роблючи всякі «беззаконія».

Треба думати, що як би п. Самуель простудіював жидівське питання в СССР ще шість місяців, то його висновки були б ще більше категоричними і ясними. Він мабуть переконався би, що большевизм не тільки не може справитися з антисемітизмом, а що він його в тій формі, в якій він тепер хоче затопити весь СССР, і породив і виховав.

Не менше цікаві міркування п. Самуеля і про славнозвісну колонізацію на Україні. Всупереч колонізаторам типу Тореса і Шварцбарда, він вважає, що

«Жидівські хліборобські колонії в Криму і на Україні, що в значній мірі існують завдяки підтримці філантропічних організацій американських жидів, процвітають, але совітський уряд на їхнє збільшення не зважається, бо селяне всюди вважають жидів «захватчиками» землі».

Не знаємо, чи глухі почують правдивий, але тимчасом одинокий голос американського публіциста і чи зрозуміють страшну правду, яку він бачив в СССР? Мабуть, ні! Тим суворіше осудить їх історія за їхнє систематичне і божевільне організування тих погромів, які пророкує п. Самуель.

Хроніка.

З Великої України

— Бібліографічний покажчик українського фольклору готує до друку Етнографічна комісія УАН. В складанні цього покажчика бере також участь проф. Симоні з Ленінграду («Пр. Пр.», ч. 214 з 14. IX).

— Українські артисти з-за кордону запрошені на сов. Україну дати концерти. — В цьому році виступлять на Україні запрошені: Любка Колесса — піяністка, Березницький — віолончеліст, Барвинський, Менцинський — співаки та Лопатинська — співачка («Пр. Пр.», ч. 210, з 9. IX).

— Фонди преміювання наукової праці. — Харківський «Совнарком» виніс постанову про утворення при різних комісаріятах спеціальних фондів для преміювання кращих наукових праць із всіх ділянок знання. Премії будуть присуджуватися особливою комісією при Нар. Ком. Освіти зложеною з видатніших наукових робітників України («Пр. Пр.», ч. 214 з 14. IX).

— В справі нового українського правопису. — «Совнарком» заслухав доповідь спеціальної комісії, яка опрацювала проект нового, єдиного для всіх українських земель, правопису. «Совнарком» доручив «Наркомосвіті» перевести затвердження цього проекту й розробити порядок переведення його в життя. В свою чергу «Наркомосвіта» передає цей проект для попереднього перегляду

ду УАН («Комуніст», ч. 209 з 8. IX).

— Видання бібліотеки «Єврейські письменники». — Вид-во «Культурліга» закладає велику бібліотеку, що складатиметься з творів жидівських класиків та нової жидівської літератури, як совітської так і закордонної. Бібліотека матиме 1000 друкованих аркушів (70-75 томів) і видаватиметься протягом 2 років. Почнеється видання ще цього року («Пр. Пр.», ч. 211 з 11. IX).

— Казьонне святкування ювілею Толстого на Україні буде продовжуватися цілий вересень і в жовтні. Колегія «Наркомпросу» доручила «Українці» загальне керування проведенням на Україні ювілею 100-х роковин з дня народження Л. Толстого. В Харькові різні виклади почалися 10 вересня. Школи вшанували пам'ять російського письменника протягом двох-трьох днів. Наукові установи відзначають цей ювілей в жовтні. Державна бібліотека ім. Короленка організує спеціальну книжкову виставу, а видавництво «Пролетарій» має намір випустити українською мовою «Анну Карєніну» («Пр. Пр.» ч. 210 з 9. IX, «Изв.», ч. 214 з 14. IX).

— У Севастополі ім'ям Толстого названо один з майданів, на котрому розлидає каплицю. На бульварі, на тому місці, де стояла багара, в якій був Толстой й те він писав «Севастопольські розкази», ставиться пам'ятна дошка. Центральну бібліотеку названо іменем Толстого й відкрито ви-

ставку «Толстой у Севастополі» («Пр. Пр.» ч. 210 з 9 IX).

— Манасгир св. Іонк під колонію для безпритульних. — Президія Київської мійської ради постановила виселити мешканців з приміщень монастиря св. Іони й організувати в цьому монастирі дитячу колонію для безпритульних, підібраних в Києві підчас останньої облоги («Пр. Пр.» ч. 213 з 13. IX).

— Світський суд над селянами. — Голову правління й члена кооперативу — селян села Чернявщини, Юр'ївського району на Дніпропетровщині — Горбенка й Мягольського сов. суд засудив на 5 і 3 місяці примусової некваліфікованої праці за те, що 7 і 8 січня цього року не працював кооператив по заготівлі хліба з причини різдвяних свят, які по старому стилю припадали на зазначені дні («Ком.» ч. 211 з 11. IX).

— В цьому році буде ще одно «самообложение». «Совнарком» України констатував, що були часні випадки «неправильного» використання зібраних з селян коштів в порядку «самообложения». Тому «Совнарком» запропонував скрізь, де ці гроші видаю не по їх прямому призначенню — вернути селянам витрачені суми. Разом з тим Совнарком постановив готуватися до нових здірств з селянства, заповідаючи в 1928-29 році пове «самообложение» («Изв.» ч. 214 з 14. IX).

— Почалося прийняття студентів до харківських високих шкіл. — По всіх високих школах кількість заяв перевищує число вакантних місць. До медичного інституту, напр., подано 540 заяв, місць — 340; до технологічного інституту подано — 800 заяв, до інституту народньої освіти (університет) — 500 заяв і т. д. На хемічному відділі припадає 7 кандидатів на 1 місце («Пр. Пр.», ч. 214 з 14. IX).

— Світська преса повідомляє, що при вступних іспитах виявляється низька підготовка кандидатів.

— Св'ято врожаю. — З розпорядження сов. влади по всій Україні в кожному селі, в часі від 10 вересня до 20 жовтня, має відбутися свято врожаю. Нар. комісар освіти усім політично-освітнім організаціям дав наказ організувати ці свята. Свято має відбутися так: в перед-святочний день відбуваються збори молоді, присвячені дню врожаю, в день свята — дитячий ранок і гулянка, а ввечері збори дорослого населення з короткою доповіддю «про чергові завдання в сільському господарстві» («Комуніст», ч. 209 з 8. IX).

— Українізація. — Перелірка знання української мови серед «партактиву» в Павлограді на Дніпропетровщині виявила, що більшість комуністів українською мовою володіє тільки елементарно. В Синельківському районі наслідки перевірки «дуже кепські». В Кам'янському — справа посунулася наперед «дуже добре», бо там залишилося тільки... 60 відсотків, що не знають української мови («Комуніст», ч. 211 з 11. IX).

— Вступні іспити до високих світських шкіл на Україні виявили повну невідповідність кандидатів з української мови і українознавства. 50 відсотків студентів відповідали незадовольняюче («Комуніст», ч. 210 з 9. IX).

— Жидівська колонізація. — Найближчими днями їде з України до Біро-Біджану 200 жидівських родин («Комуніст», ч. 210 з 9. IX).

— Відкрито другу жидівську судову камеру в Харкові. — Президія Харківського «окрвиконкома» запропонувала «окрсуду» відкрити в Харкові другу жидівську судову камеру, а прокураторі запропоновано відкрити жидівський слідчий район. Крім того, 2-ому, 3-ому та 6-ому районам народнього суду запропоновано обслуговувати жидівське населення на жидівській мові («Пр. Пр.», ч. 213 з 13. IX).

— Поміч жидам із закордону. — 31 вересня в Києві

почало працювати бюро уповноваженого берлінської спілки «ОРТ». За угодою з совітами, бюро це має довозити із за кордону на Україну машини, струменти, матеріали і т. и. для сприяння розвитку кустарно-виробничих жидівських артелів та допомога кооперативним і іншим кустарницьким жидівським підприємствам в районах жидівських хліборобських колоній. Район діяльності бюро — Правобережжя і округи Чернігівська та Полтавська («Пр. Пр.» ч. 213 з 13. IX).

— **Совітське господарство.** — В Симферополі закінчено будову холодильника на 100.000 пудів грузу. Коштує він 2.500.000 кар. Тільки по його закінченню видно, що такого великого холодильника цілком не потрібно й він працює тільки не більше, як на половину своєї місткості. З приводу неповного навантаження за перших два місяці свого існування холодильник привів збитків уже на 10.000 карб. («Изв.» ч. 213 з 13. IX).

— В Харькові збудовано нову макаронну фабрику, яка мусіла б мати 600 пудів продукції денно. Тепер виявилось, що вона випускає тільки 130 пудів, до того ж як вона упорядкована, що собівартість продукції значно більша, ніж на старій фабриці. Нову фабрику узнано за ліпше закрити. Коштувала вона 376.000 карб. («Комуніст», ч. 211 з 11. IX).

— **Комуністи гуляють.** З України все частіше надходять відомості про гвалтування комуністами жінок та хуліганства. Останні совітські часописи приносять, що знову у Слов'янську стався випадок звалторання 17-тилітньої дівчини комуністом Ташенком («Комуніст», ч. 213 з 13. IX).

— **Совітське бюро посередництва у підшуканню праці.** — Виявилось, що в Одесі завідувачий бюро посередництва по підшуканню праці такий Богданов примушував жінок, які до бюро зверталися по працю, з ним

жити, після чого тільки давав роботу («Пр. Пр.», ч. 211 з 11. IX).

— **Б'ють робкорів.** — Робкора Балаєва побити селяне на хуторі Предтечно Коїсаатинівського району на Артемівщині. Винні під судом. («Пр. Пр.», ч. 213 з 13. IX).

— **Пожежі на Україні ширяться.** — Останніми роками число сільських пожеж на Україні значно збільшилося. Переважаюча більшість є наслідком підпалу («Комуніст», ч. 213 з 13. IX).

— **Епідемія черевного тифу й шарлатини в деяких місцевостях України значно поширюється.** В Маріуполі, напр., протягом останнього місяця зареєстровано 50 випадків захворювання на шарлатину й 47 на тиф. («Комуніст», ч. 213 з 13. IX).

— **Малярія в Харькові.** У Харькові що-річно на малярію хворіє 2.500 чоловік. Останніми часами число хворих усе збільшується. Взагалі ж в Харькові нараховується 40.000 маляриків. В таких околицях міста, як Нова-Баварія, Журавлівка або Іванівка, хворіє на малярію від 17 до 23 відсот. усього населення. Не дивлячись на це, у Харькові є тільки одна протималярійна станція. Головна причина розповсюдження малярії — невпорядкованість річок та ставків («Комуніст», ч. 212 з 12. IX).

На українських землях.

НА ВОЛИНІ, ХОЛМЩИНІ, ПОЛІССІ ТА ПІДЛЯШСЬКУ.

— **Організаційний рух.** В останніх днях серпня сенаторка Кисілівська об'їхала всі важливі міста на Волині, як Луцьк, Рівне, Ковель та Сарни на Поліссі, де з'їздила всі українські інституції та виголосила організаційні реферати («Діло», ч. 208).

— Волинська вистава. В 10-ліття нової польської держави поляки улаштували в Луцьку рілнично-промислову виставу, на якій демонстрували свої сили та здобутки на Волині. Українське організоване громадянство не брало участі у виставі. Українського селянства майже зовсім не було, як-що не числити делегації 5-10 чоловіка, спроваджених адміністрацією («Новий Час» ч. 112).

— Замкнення нових «Прогресів». — Довідуємося з польських газет, що на Волині знова позачинювано цілий ряд «Прогресів», а то в таких селах: Почаєві, Вишгородку, Рахманові, Савчинцях, Комнатці, Попівцях, Бодаках, Лозах, Вишнівцях, Ланівцях, Грабовичах, Кокорові і Краснолуці. Причиною закриття цих «Прогресів» ніби то непорядки в читальняному діловодстві («Укр. Голос», ч. 35).

— Похід проти української кооперації. — Польська преса, що виходить на Волині, розпочала агітацію проти всезростаючого українського кооперативного руху, включно до доносів про «сепаратизм» української кооперації. Як пише, «Зем'я Волинська» ч. 9 «українські сепаратисти міцно розчаровані цілковитою поразкою на виборах до законодавчих установ — прагнуть давніми і утертими шляхами повернути собі вплив на «руську» людність...» («Діло», ч. 207).

— Знайдено скарб. — Коло села Боровичі в районі залізничці Луцьк-Стоянів робітники викопали посуд, в якому було кілька кілограмів срібних та золотих монет. Монети робітники розібрали між себе, а посуд кинули в багно. По кількох днях один робітник забрав і той посуд та привіз до Львова. Там виявилось, що це срібна ваза з римських часів і старовинні монети з 2-го століття після Христа. Монети представляють обличчя різних римських цезарів між іншим і Нерона. Поліція повідбирала від робітників цінні знахідки, щоби дати їх до музею («Укр. Голос», ч. 35).

— Територіальний поділ Польщі. — Недавно появилася праця Романа Стажинського під заголовком «Проект геріторіального поділу Річипосполитої». Коли б судилося цьому проекту бути переведеним в життя, то північно-українські землі були б ще більше розірвані ніж то є нині. («Діло», ч. 208).

В Галичині.

— Пластове свято. — В неділю 16 вересня у Тусгановичах мало відбутися урочисте посвячення прапору 49 пластового курія ім. Івана Богуна за участі духовенства, верховного отамана та пластових організацій («Новий Час», ч. 113).

— Черговий політичний процес. — В Станиславові незабаром має розпочатися політичний процес проти арештованих у гравні ц. р. громадян Голуба Івана, Чепіги Івана (власника книгарні «Бистриця»), Фанігевича Василя і Михайловича Олександра. Акт обвинувачення закидає всім протидержавну змову і співпрацю над культурним та економічним зближенням Східньої Галичини з УССР. Всім чотирьом акт обвинувачення закидає також приналежність до УВО та шпіонажу на користь УССР («Діло», ч. 208).

— Судова розправа проти Петра Сайкевича. — 13 вересня у Львівським суді відбулася судова розправа проти абсолютелта медицини у Празі П. Сайкевича, якому акт обвинувачення закидає приналежність до УВО, а тим самим намагання відірвати українські землі від Польщі з метою створити з них українську державу. Акт обвинувачення був побудований виключно на конфіденціальних відомостях поліції. Обвинуваченого засуджено на 2 роки в'язниці з зачисленням до кари слідчої в'язниці («Діло», ч. 207 і 208).

— Забито українського організатора. — В Холові

Радехівського повіту забито українського сокола Миколу Білозора. Вбивство доконав член «Польського Стшельця». Покійний був відомий за доброго організатора. Похорон жертви перемінився у величаву маніфестацію мас селянства, серед якого працював Білозор («Укр. Голос», ч. 35).

Газетні звістки.

— Повстання — 3 Кишинь-ога подають, що на Україні повстання по окремих місцях не припиняються і часто відбуваються під проводом самих українських комуністів, незадоволених з московської політики. Вони, як і націоналісти, домагаються відокремлення України від Москви («Наша Рєчь», ч. 212).

З життя

укр. еміграції

У Франції.

— Ш а л е т. — В доплатку до поданої нами замітки в ч. 36 (142) про Українську Громаду в Шалеті, лижче подаємо надісланий нам лист («Рєчь»).

— Нарешті кооператив при Українській Громаді в Шалеті збагатився власним будинком-театром. Те, що здавалося мрією, перетворилося в дійсність. Як відомо, 8-го вересня урочисто відсвятковано відкриття. Після освячення будинку, голова кооперативу п. П. Вержбицький виголосив коротку промову, в якій закликав всіх членів громади до спільної та дружньої роботи, щоби наблизити більш урочистий день — день повороту на рідну і незалежну Україну.

У відповідь на цей заклик всі присутні проспівали національний гімн.

Силами місцевої Громади, під режисурою п. Фурсенка, було виставлено два водевіля. Надзвичайно гарно виконали свої ролі пані

Омельченко, Шавардієва, Карнаухова та Брильц та п. п. Фурсенко, Макаровський, Світличний О. та Маслюк.

Святкування закінчилося товариською вечерею.

Дякуючи величезній праці по підготовці святкування, яку було довершено головним розпорядником, членом управи кооперативу п. Чистосердовим, свято пройшло чинно, гарно і дуже весело.

16 вересня відбулися загальні збори кооперативу, на яких Управа дала справоздання за минулий оперативний рік. Загальні збори відчит затвердили і винесли подяку Управі кооперативу. А п. Павловському, зокрема, за чудове ведення бухгалтерії.

Баланс кооперативу за минулий рік такий:

АКТИВ	фр.
Каса	532.95
Дебітори	6.804.05
Майно	2.659.70
Живність	2.320.—
Будівля	20.047.—
Разом	32.363.70

ПАСИВ	фр.
Кредитори	11.587.10
Пайовий капітал	12.017.45
Запасовий	1.322.15
Основний	2.885.—
Прибуток	4.552.—
Разом	32.363.70

Ш а л е т е ц ь.

— Моншанен-ле-Мін. — В ч. 8 (114) «Тризуба» з 19 лютого с. р. ми подали про передчасну і трагічну смерть старшини армії УНР Панкрата Чопілко, що з невідомих причин загинув у грудні 1927 року в Моншанен-ле-Мін. Українські громадяне, що там перебувають, заклали Ініціативний Гурток по влаштуванню могили покійного Чопілко. По підписаному листу зібрали вони гроші, впорядкували гарну могилу, вшанувавши таким чином пам'ять свого товариша і земляка. Фотографію могили з членами цього Гуртка містимо ми в тексті нашого

журналу. Ничже подаємо справо-
дання Гуртка.

П о с г у п и л о по підписному
листу: від п. п.: Маймезкул - 60 ф.,
від невідомого - 50 фр., Довгого -
25 фр., Будзи - 25 фр., Мельника -
15 фр., Мулявки - 10 фр., Шишко -
10 фр., Миколаєнка - 10 фр.,
Нагорного - 10 фр., Федорова - 10
фр., Стасілевича - 10 фр., Садко -
5 фр., Сміця - 5 фр., Стоцького - 5
фр., Любецького - 5 фр., Чорного-
5 фр., Кислиці - 5 фр., Апапченка -
4 фр., Віля - 4 фр., Трача - 3 фр.,
Григоренка - 3 фр., Носенка, Гр-
гор'їва, Проценка, Черноуса, Дя-
чука, Таранівського, Остапівсь-
кого - по 2 фр., Нежибецького - 1
фр., від 6-ти невідомих — 7 фр.
25 с., від громадян в Кресо — 45
фр., від невідомого — 25 фр., за-
лишилося з вистави — 32 фр. 50 с.
— р а з о м — 408 фр. 75 с.

В и г р а ч е н о на улаштування
могили: Хрест і надгробник — 320
фр., іменна фото графія на хрест —
34 фр., прикрашення могили —
20 фр., три фото графія могили —
24 фр., на кореспонденцію — 10
фр. 75 с., — р а з о м — 408 фр. 75 с.

В Америці.

— Успіх українців. — У
Вінніпегу недавно відбувся вечір
народних пісень тих народів, що
заселяють Канаду. В тім вечорі
найкраще був репрезентований ук-
раїнський нарід, делегація якого,
крім точок співу та танцю уладила
невеличку виставу з річної народ-
ного прикладного мистецтва.
(«Глос Правди», ч 240).

Бібліографія.

«The Ukrainian Question», Женева,
Серпень 1928. Видання Видавни-
чого відділу Проводу Українських
Націоналістів. 40 стор.

З нагоди міжнародного кон-
гресу меншостей, Провід Укр.
Нац. випустив на англійській мові
брошюрку під назвою «The Ukrai-
nian Question — A peace problem».
Видання кожної книжки чи бро-

шюри на чужій мові вітаєш зав-
жди з радістю, бо так мало є цих
видань, а так багато їх треба було-
б мати.

Але, взявши до рук цю невелику
книжку, що з таким апломбом
заповідає в передовиці дати чи-
тачеві-чужинцеві стан української
нації, під всіма окупаціями, зразу
ж помічаєш, що слова розходяться
з ділами. Назва «Ukrainian Que-
stion» зовсім не відповідає змісту
брошюри. Бо зміст її такий: Пе-
редовиці, Декларация українсь-
кого сеймового клубу в Польщі;
Дмитро Паліїв — «Міжнародня
вага української проблеми»; д-р
Зенон Кузеля — «Визвольницькі
змагання на сов. Україні»; В. Ко-
чан — «Стан укр. населення під
Польщею»; В. Целевич — «Угиски
проти укр. шкіл в Польщі»; С. Чу-
чман — «Терор в Польщі»; д-р
З. Кузеля — «Українці в Руму-
нії»; сот. Ярій — «Підкарпатська
Русь».

Як бачимо, завданням авторів
було начеб-то дати загальний ог-
ляд становища української нації
в її етнографічних межах. Але
вийшло трохи инакше: три статті
проти Польщі, одна проти Чехії,
одна проти Румунії і... тільки
одна, так мовити, не проти,
а про большевиків. У чужинця
зразу утворюється вражіння, що
центр «Ukrainian Question» є на
землях під Польщею. Само собою,
що ховати перед чужинцями ста-
новища українського населення
під Польщею не слід, але так само
не слід ховати й стан укр. народу
під большевиками. Бо коли чу-
жинець прочитає статтю «Терор в
Польщі» — зразу ж шукає —
статтю про «Терор під большеви-
ками», і не знайшовши такої, —
зробить висновок, що такого те-
рору під большевиками взагалі
немає. І справді — нібито нема,
бо коли прочитати статтю д-ра З. Ку-
зеля про «Визвольницькі змагання
на сов. Україні», то приходиш до
стереотипного висновку — «на
Шінке все спокійно». Бо, як
видно із статті, «український со-
вітський уряд» веде таку боротьбу
з Москвою за відокремлення Ук-
раїни у всіх площинах політично-
го, економічного, культурного і

т. и. життя, і вже має такі здобутки в цих всіх галузях, а особливо, в «українізації», що просто не знаєш чому вірити: чи д-ру З. Кузель чи большевицькій пресі, яка одзначає не успіхи українізації, її рецидивність, то-що. Зрозуміло, що на Великій Україні одбуваються колосальної ваги процеси, що стрімлять до усамостійнення всього, що є українським, але не одмічати спротив Москви, що доходить до терору, до насилля, яке кидається у вічі, замовчувати люту боротьбу, що гідна і достойна кількох статей, а не одної — це означає, коли не наївність, то засліплення або ще щось гірше.

Ми не говоримо вже про те, що автор статті «змазан» увесь період боротьби від 1917-1921 року кількома фразами, а саме, що мовляв «Республіканській Україні» не пощастило утриматися проти «самостійного» Харківського уряду, не дивлячися на люту боротьбу, на повстання і спротив укр. населення і т. д. А потім іще автор більше спинається на «договорах» між укр. харківським «урядом» з Московським, на розвитку цих «договорних відносин» і т. и.

Отже вражіння справді таке, що стаття написана «про», а не «проти» большевиців.

Навіть робиться дивно, як уживаються такі «рожеві комуністичні уяви» з «інтегральним націоналізмом», на який претендує мати патент Провід.

В. Р.

— Василь Авраменко. «Українські національні танки». — Короткий нарис про український танок та опис десятиох найкращих народних танків власного укладу. Книжка перша. Накладом школи Укр. Нац. Танку. Вінніпег-Київ-Львів. 1928 року.

Український танок існував з давнього давня, але, на жаль, хореографічне наше мистецтво має лише кілька років віку. Воно майже цілком зобов'язане своєю появою талановитому авторові вище зазначеної книжки, що вивів український танок в люде, стилізував його, пристосував пра-

ктично до нових вимог пластики і продовжує далі теоретично працювати над цим забутим народнім скарбом.

«Українські Нац. Танки», як вказує з жалем сам автор, є лише малесенький практичний підручник корисний для практичного навчання і популяризації ідеї української хореографії. Треба думати, що українське громадянство стримане віками в розвою своїх мистецьких сил, раз пізнавши і зрозумівши ціну хореографії, як прояву вищости мистецтва, і в цій галузі, як і в інших, дасть міру українському національному генієві і такий щасливий початок п. В. Авраменка перетворить в могутній і безкоштовно гарний спосіб передавання життя і почувань цілого народу.

Книжка ілюстрована і дуже акуратно видана, що ж торкається «Музики до неї», то цей збірничок є менш показним і для незнайомих з українськими мелодіями майже недостатний з простої причини, що піде в ньому не вказаний темп мелодій. Можливо, що аранжер п. Сорочинський думав, що темп одреділюється розміром. Тоді це вже і помилка, яка межує з музичною неграмотністю. Треба сподіватися, що в слідуєчому виданні це буде справлено і праця п. Авраменка зможе дійсно стати основою школи національного хореографічного мистецтва.

І. ЗАТАШАНСЬКИЙ

— «Поезія Попрадова»
Д-р Н. Бєсєид. — Видання Літературного Т-ва імени Духновича в Ужгороді. 1928 р. Пряшів.

Як всім відомо, на Закарпатській Україні так само, як і в Біловіжській пуші — зубрів, лишилося трохи москвофілів, які часом намагаються щось, як кажуть москалі, «ізообразять», але з огляду на своє повне і наївне незнання московської мови, лише зайвий раз підтверджують світові, що вони є просто темні люде.

Збірка «Поезія Попрадова» і передмова до неї д-ра Бєсєида, який намагається писати по московському, перш за все речі високо-гумори-

стичні. Їх інакше не можна і трактувати, бо що можуть написати люди по суті, коли вони не знають елементарно мови, якою пишуть.

Щоб було всім ясно, наведемо кілька перлів знання мови д-ра Бескида і поета Попрадова.

В передмові д-р Бескид пише, напр., «Своим расположением Общество Духовича оказалось потому воистину за достойное на то, чтоб считалось репрезентантом общесг-венности, вмѣстѣ авторитетом русской культурной жизни под Карпатами». Таким самим жаргоном написана вся передмова. Сміємо запевнити вченого доктора, що так як він, приблизно, в Росії по московськи балакають лише на Далекому Сході хинчуки: «моя, твоя, ходіля, капітана, покупаля, продаваля, дешево, дорого». А на Закарпатській Україні д-р Бескид, очевидно, уважається знавцем московської мови!

Поет Попрадов? Судить самі по уривках:

«Перегала работы кора
Солнце за горю,
Стоит Иван среди двора
вместѣ с супругою...»
«Сыном славы называется...
Великое счастье мнѣ.
При русских нравах остаются
Стремлю при каждом шагѣ».
«Над верхами Бескида
В плотном туманѣ облаков,
Носится дух небесна вида
Кивая на Руси сынов».

Можливо, що з Попрадова й вийшов би сякий такий поет, як би він писав справді чи московською мовою чи українською, хоч би й місцевою. А так, як є не можна його навіть порівняти з московськими поетами-швецьями часів Лизавети і Катерини II-ої, що писали поезії в роді:

«Катерина Великая, о,
поехала в Царское село...»

Бідна, нещасна Закарпатська Україна. Не тільки чужі калічать, а й свої п. п. Бескиди, яких темрява і убогість вищі за верхи Бескидів...

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ССРСР.

Згідно з даними, уміщеними в ч. 13 Літопису Друку, періодичні видання У. С. С. Р. розподіляються таким чином:

I.

Загально політичні газети:

Укр. мовою	46
Російськ. мовою	21
Болгарск. мовою	1
Молдаванськ. мовою ..	1
Польською	1
Німецькою	2
Жидівською	5
	<hr/>
	77

II.

Спеціальні видання газетного типу:

Укр. мовою	6
Російськ. мовою	5
	<hr/>
	11

Стінні газети:

Укр. мовою	17
Російськ. мовою	33
	<hr/>
	50

Додатки до згаданих видань:

Укр. мовою	18
Російськ. мовою	1
Молдаванськ.	1
	<hr/>
	20

III.

Видання журнального типу:

Укр. мовою	148
Російськ. мовою	54
Польськ. мовою	2
Німецьк. мовою	4
Жидівськ. мовою	8
	<hr/>
	216

Журнальні додатки:

Укр. мовою	17
Російськ. мовою	7
Болгарською	1
Есперанто	1
Німецькою	1
Жидівською	1
	<hr/>
	28

IV.

Наукові видання, записки, альманахи:

Укр. мовою	81
Російськ. мовою	28

109

Разом всіх видань показаних типів:

Укр. мовою	333
Російськ. мовою	149
Болгарськ.	2
Молдаванськ.	2
Польською	3
Німецькою	7
Жидівською мовою	14
Есперанто	1

511

Беручи на увагу подані цифри знаходимо, що українські видання по назвах складають коло 65 відс., решта виносить 35 відс.

Але, розуміється, одна розбивка за формальною ознакою нічого навчаючого дати не може. Для того, щоб судити чи українське друковане слово в загоні чи ні, необхідно було б знати такі дані, як тираж в листах і витрати на кожне видання. Тільки при таких умовах можливо було б встановити, чи справедливо розподілені видатки на пресу чи ні.

Без того цифри ці мало що говорять. Хіба тільки те, що українська преса по назвах складає на Україні 65 відс. цілого числа періодичних органів. *I. К.*

Календар «Добрий Сіяч» на 1929 рік. Видання Варшавської Синодальної Друкарні.

Календар як календар. Є все, що належить бути в календарі

та ще синодального видання: святці, відомості про організацію православної церкви в Польщі, навіть, «наука на кожний день» і добра наука, святі думки господні, апостольські, ліпших і світліших філософів людскости, але не обійшлося і без старої почаївської науки Віталія — «бей жидов». Сталося це, прада, в оповістках, але духовний календар мав би і в оповістках оберігати науку ап. Петра (1, 5, 7) про те, що «покажіть у вірі вашій чесноту, в чесноті — розсудливість, в розсудливості — помітність, в помітності — любов». *I. К.*

«Боротьба Італійців за свободу та соборність». Др. К. Трильовський. Видання «Ряст» (Бібліотека для всіх, вип. 8), Коломия, 1928 р. Ціна 50 сот.

В нашій національно-державній боротьбі ми мало звертали уваги на італійський приклад. Отже, маленька популярна брошура Д-ра К. Трильовського якраз на часі. Слідкуючи за італійською визвольною боротьбою, крім фактів, історичних для Італії дат, вона дає ще й саму суть тодішніх настроїв народу і проводирів італійського державництва — їхні думки в формі автентичних промов головних проводирів, малює цілі живі сцени руху.

Не дивлячися на свій малий розмір і короткість, брошура Д-ра К. Трильовського і сама її тема заслуговують на серйозну увагу з боку ширших кол нашого громадянства.

Видавництво «Ряст» робить корисну роботу, видаючи такі книжки. *I. З.*

З м і с т.

Париж, неділя, 30 вересня 1928 року — ст. 1. — Український Емігрант. Пам'яті незнаних героїв — ст. 4. — Ч м і л ь. Забутий острів — ст. 8. — А р г у с. Французька інтервенція в Одесі — ст. 12. О б с е р в а т о р. З міжнародного життя — ст. 14. — В. А. Ставовище укр. еміграції в Югославії — ст. 16. — Г р. Д у б р о в а. Малелький фел'єтон — ст. 18. — З преси — ст. 20. — Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 22. — На укр. землях — ст. 24. — Газетні звістки — ст. 26. З життя укр. еміграції. — У Франції — ст. 26. — В Америці — ст. 27. Бібліографія — ст. 27.▲

КНИГАРНЯ „ТРИЗУБ“

КАТАЛОГ КНИЖОК, ВИД. «УКР. СЛОВА» В БЕРЛІНІ, НА СКЛАДІ.

		фр.
ГРИНЧЕНКО	Українсько-російський словник, у 2-х томах	(45.00)
УМАНЕЦЬ і СПІЖКА.	Русско-український словарь	(23.40)
АРХИПЕНКО.	Монографія (франц. мовою) з 66-ма ілюстр....	(30.00)
ШЕВЧЕНКО.	Кобзар — з ілюстраціями	12.60
»	Гайдамаки	7.20
»	Повісти, у 2-х томах	7.20
»	Думки	0.90
»	Святочна збірка	0.50
КЛИН.	Національне виховання	1.20
КОТЛЯРЕВСЬКИЙ.	Енеїда	3.50 (5.40)
»	Наталка Полтавка та ин.	3.50 (5.40)
ШОГОЛІВ.	Вибір творів	1.80 (2.80)
КУЛІШ.	Чорна Рада	6.30
»	Поезії	3.60
»	Україна	1.80
»	Псалтир	3.60
ФЕДЬКОВИЧ.	Поезії	0.90
БИРЧАК.	Василько Ростиславович, у 2-х томах	12.60 (14.40)
ВАВРИСЕВИЧ.	Порадничок учителя	6.30
ЯРЕМЧЕНКО.	Основи пластуства	1.80
РУДНИЦЬКИЙ.	Українська справа зі становища політичної географії	3.60 (5.40)
»	Огляд укр. національної території...	3.60 (5.40)
ОРЛОВ.	Каїн і Авель (драма)	1.80
ЛЕПКИЙ.	Струни (вибрані поезії більш як 90 україн. письмен.), у 2-х томах	(18.00)
»	Золота липа (ювілейний збірник)	12.00 (18.00)
»	Незабутні	1.20
ЛЕОНТОВИЧ.	Спомини втікача	1.20
АНДРІЄВСЬКИЙ.	З минулого, у 3-х томах	17.40 (22.50)
ГЕРАСИМОВИЧ.	З життя і відносин на Україні	0.90
»	Голод на Україні	1.20
КУЗЕЛЯ.	Пам'яті Франка	0.50
ДОРОШЕНКО.	Слав'янський світ, у 3-х томах	13.50 (18.00)
Українська літературна мова та правопис		0.90
Дешо про гроші		0.50
СТОРОЖЕНКО.	Твори, в двох томах	10.80
ТОМАШІВСЬКИЙ.	Під колесами історії	1.20
БАРВІНСЬКИЙ.	Оповідання з всесвітньої історії у 2-х томах	10.80
ЄМЕЦЬ.	Кобза і кобзарі	1.80
РІДНЕ СЛОВО:	Збірка творів різних УКР. письменників...	5.40

Ціни, взяті в скибочки, визначають ціни книжок в оправах.

КНИГАРНЯ «ТРИЗУБ».

Дістала на склад:

В. Авраменко — «Укр. національні танки»	—	10	франків
» «Музика до укр. нац. танців».	—	5	»
Портрети В. Авраменка	—	2	»

УКРАЇНСЬКА ОБ'ЄДНАНА ГРОМАДА

29-го вересня с. р. в суботу в помешканні Громади

54, Rue Mademoiselle, Paris XV

відбудеться доклад проф. **М. Славінського** на тему

**„КРИЗА ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ
Й ДЕМОКРАТІЇ„**

Після докладу дискусії. Початок точно о 8.30 год. вечора.

Т-во б. Вояків Армії УНР. у Франції

повідомляє, що з нагоди традиційного свята св. Покрови

6-го жовтня с. р. вь залі **CAFÉ DU CÈDRE, 1, Rue Lacépède** або

59, Rue Geoffroy St. Hillaire, Paris V коло Jardin des Plantes

відбудеться

СІМЕЙНА ВЕЧЕРЯ,

а після неї БАЛЬ до ранку.

Участь у вечері — 20 фр. Управа Т-ва просить членів Т-ва заздалегідь повідіслати Управу про свою згоду взяти участь у вечері по адресі: Mr. S. Smogorjevsky, 42, Rue Denfert Rochereau, Paris V.

Початок вечері точно о 8.30 вечора.

Занне приймається до 3 жовтня с. р.

Управа Т-ва.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: **Іл. Косенко**.

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imprimerie de Navarre, 5 rue des Gobettes, Paris